

ADATKEZELÉS A BÜNTETŐELJÁRÁSBAN

Definíciók (Infotv.):

- **Személyes adat:** az érintettre vonatkozó bármely információ.
- **Egészségügyi adat:** egy természetes személy testi vagy szellemi egészségi állapotára vonatkozó személyes adat, ideértve a természetes személy számára nyújtott egészségügyi szolgáltatásokra vonatkozó olyan adatot is, amely információt hordoz a természetes személy egészségi állapotáról.
- **Bűnügyi személyes adat:** a büntetőeljárás során vagy azt megelőzően a bűncselekménnyel vagy a büntetőeljárással összefüggésben, a büntetőeljárás lefolytatására, illetve a bűncselekmények felderítésére jogosult szerveknél, továbbá a büntetés-végrehajtás szervezeténél keletkezett, az érintettel kapcsolatba hozható, valamint a büntetett előéletre vonatkozó személyes adat.
- **Különleges adat:** a faji vagy etnikai származásra, politikai véleményre, vallási vagy világnézeti meggyőződésre vagy szakszervezeti tagságra utaló személyes adatok, valamint a genetikai adatok, a természetes személyek egyedi azonosítását célzó biometrikus adatok, az egészségügyi adatok és a természetes személyek szexuális életére vagy szexuális irányultságára vonatkozó személyes adatok.

A Képviselői Információs Szolgálat Infojegyzete bemutatja a büntetőeljárásban az adatkezelés folyamatát, valamint a felmerülő adatvédelmi kérdéseket.

Bevezetés

A büntetőeljárás során az eljárási szereplők személyes adatait több hatóság is megismeri, tárolja, az adatok kezelése, átadása a bűnüldözési célokból akár más országokba is megtörténhet. Emellett a büntetőügyeket, különösen a nagyobb horderejű ügyeket mindig nagy érdeklődés kíséri. Az adatvédelem a résztvevők személyes, sok esetben különleges adatai tekintetében kiemelt szerepet kap; a technika fejlődésével, az okoseszközök megjelenésével azonban számos kihívást is tartogat a jogalkotók és a jogalkalmazók számára egyaránt.

HAZAI SZABÁLYOZÁS

[Magyarország Alaptörvénye](#) az ember sérthetetlen és elidegeníthetetlen alapjogai között rögzíti a **személyes adatok védelméhez való jogot** (VI. cikk). Az adatvédelem az alapjogok harmadik generációjához tartozik. A technikai fejlődés és a modern állami funkciók, illetve az állami nyilvántartások körének bővülésével került alkotmányos védelem alá. A személyes adatok védelmét az állam jogalkotással biztosítja a nemzetközi szerződésekben, uniós szabályokban lefektetett keretek között (Árva 2013).

Emellett az Alaptörvény rögzíti a **büntetőeljárás nyilvánosságához való jogot is** (XXVIII. cikk). Mindenkinnek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el. A nyilvánosság követelménye garanciális jellegű alapelv, ez biztosítja az igazságszolgáltatás működésének átláthatóságát, ellenőrizhetőségét; így a büntetőeljárás, mint az állami büntetőigény érvényesítésének formája, több tekintetben is korlátozza a magántitok és a személyes adatok védelmét az eljárás során (Árva 2013). Szintén ebben az alaptörvényi rendelkezésben került rögzítésre a tisztességes eljáráshoz való jog, amelynek az egyik, az Alaptörvényben nem nevesített, de általánosan, az alkotmánybírói gyakorlatban ([6/1998. \(III. 11.\) AB határozat](#)) is elismert részeleme, a „fegyverek egyenlősége”. Ez biztosítja, hogy a vádnak és védelemnek egyenlő esélye és alkalma lehessen tény- és jogkérdésben állást foglalni. Ennek részeként az ügyben releváns adatokat a vád, a terhelt és a védő ugyanolyan részletességben megismerheti. A titokvédelem követelményei azonban mindkét oldalt egyaránt kötelezik.

Az ismertetett alapjogok a büntetőeljárás során egymással ütközhetnek, azok érvényesülése az eljárás különböző szakaszaiban eltérő lehet. Emellett az egyes személyek helyzete is más, attól függően, hogy milyen eljárási helyzetben vannak, így például, hogy tanúként vagy terheltként vesznek részt az eljárásban.

A személyes adatok bűnügyi célú kezelésének és védelmének szabályozása a nem tartozik az általános adatvédelmi rendelet ([2016/679 EU Rendelet](#), General Data Protection Regulation, röviden GDPR) hatálya alá, ezért a személyes adatok bűnüldözési célú kezelésére az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló [2011. évi CXII. törvény](#) (a továbbiakban: Infotv.) rendelkezéseit kell alkalmazni. Az Infotv. rendelkezései alapján – az érintett hozzájárulása hiányában – személyes adat, illetve különleges adat csak törvény rendelkezése alapján kezelhető. Ezt a felhatalmazást a büntetőeljárásban részt vevő hatóságok részére a büntetőeljárásról szóló [2017. évi XC. törvény](#) (Be.) adja meg. Ez alapján a bíróság, ügyészség, nyomozó hatóság a büntetőeljárás lefolytatása céljából megismerheti és kezelheti mindazon személyes adatot, amely a Be.-ben meghatározott feladataik ellátásához szükséges.

A büntetőeljárás a nyomozással kezdődik, eltérő törvényi rendelkezés hiányában. **A nyomozati szakaszban** a büntetőeljárás sikeressége érdekében alapvetően a titkosság elve érvényesül. Ennek megfelelően az eljárási cselekményeken csak azok a személyek vesznek részt, akik részére azt az eljárásjog lehetővé vagy kötelezővé teszi. A titkosság mellett azonban mikroszintű nyilvánosság itt is létrejön, ahol adatvédelmi kérdések ugyanúgy felmerülhetnek ([Antal 2010](#)). A gyanúsított a személyazonossága megállapításához szükséges adatait köteles közölni abban az esetben is, ha a vallomástételt megtagadja. A személyazonosság megállapítása a kihallgatás előfeltétele, a gyanúsítottat e tekintetben igazmondás kötelezettsége terheli.

Annak érdekében azonban, hogy a gyanúsított vagy a tanú személyes adatai ne kerülhessenek illetéktelen kezekbe, a papíralapú idézést vagy értesítést minden esetben zárt iratban kell kézbesíteni.

A tanú esetében további garanciális elem, hogy kérheti adatainak zárt kezelését, amely biztosítja, hogy személyes adatai ne kerülhessenek a gyanúsított tudomására, így a tanúvallomását befolyástól mentesen, félelem nélkül teheti meg. Az egyes résztvevőket megillető iratmegismerési jogra vonatkozó szabályok is úgy kerültek kialakításra, hogy a személyes adatok védelme biztosítva legyen, a zártan kezelt adatokra nem terjed ki az iratmegismerés joga. A Be. emellett a hatóságok kötelezettségévé teszi, hogy a védett adatok ne juthassanak illetéktelen személy tudomására vagy nyilvánosságra. A zárt adatot személyenként elkülönített, zárt, lepecsételt borítékban kell elhelyezni, azt csak bíró vagy a bírói utasítást teljesítő személy nyithatja fel, a felnyitás tényét, időpontját a borítékra fel kell jegyezni.

A büntetőeljárás során számos különleges, illetve egészségügyi adat is a hatóságok kezelésébe kerülhet. Az Infotv. szerint különleges adat akkor kezelhető, ha azt az érintett kifejezetten nyilvánosságra hozta és az az adatkezelés céljának megvalósulásához szükséges és azzal arányos. Ennek megfelelően a gyanúsított az egészségére vonatkozó kérdésekre nem köteles válaszolni. Az eljárás lefolytatása során szükséges lehet igazságügyi szakértő bevonása, aki számára a hatóság továbbítja a szükséges személyes, esetként különleges adatokat. Az igazságügyi szakértők adatkezelésére az igazságügyi szakértőkről szóló [2016. évi XXIX. törvény](#) adja meg a felhatalmazást. A szakértőt a tevékenysége során tudomására jutott tényekre, adatokra nézve titoktartási kötelezettség terheli, az ügyre vonatkozó tényekről és adatokról csak a hatóság, továbbá az adatok kezelésére jogosult más szerv vagy személy részére nyújthat tájékoztatást.

A büntetőeljárás nyilvánossága elsősorban **a tárgyalás nyilvánosságát** jelenti. A nyilvánosság azt jelenti, hogy nem csak az ügyben érintettek (felek, képviselőik, tanúk stb.) vehetnek részt, hanem bárki, akár személyesen, akár a tömegtájékoztatási eszközök segítségével. A tárgyalás nyilvánosságának jelentősége miatt az csak a törvényben meghatározott esetekben korlátozható vagy zárható ki. A törvényben felsorolt ilyen lehetőség, ha az eljárásban részt vevő kiskorú, az eljárásban részt vevő személyek,

tanú védelme vagy minősített adat vagy egyéb védett adat védelme miatt kerül sor a nyilvánosság korlátozására. Tekintettel arra, hogy az ítélet rendelkező részében nincsenek olyan adatok, amelyek sérthetnék a zárt tárgyalással védett érdekeket, így azt teljes terjedelmében nyilvánosan kell kihirdetni ([Mándi 2023](#)).

A BÜNYÜGYI NYILVÁNTARTÁSI RENDSZER

A bünyügyi nyilvántartás az azokban kezelt adatok tekintetében **közhitelű hatósági nyilvántartás**, amelynek feladata a törvényben meghatározott adatok gyűjtése, kezelése, azokról okirat kiadása, a törvényben meghatározott jogosultaknak az adatok kiszolgáltatása. A nyilvántartások törvényességi felügyeletét a legfőbb ügyész látja el.

A bünyügyi nyilvántartás a büntettek, a hátrányos jogkövetkezmények alatt álló, büntetlen előéletű személyek, a büntetőeljárás alatt állók, valamint külföldre utazási korlátozás hatálya alatt állók nyilvántartását, illetve az ujj-és tenyérynymatokat, valamint fényképek és a DNS-profilok egymástól elkülönülő nyilvántartását foglalja magába.

A bünyügyi nyilvántartási rendszerről, az Európai Unió tagállamainak bíróságai által magyar állampolgárokkal szemben hozott ítéletek nyilvántartásáról, valamint a bünyügyi és rendészeti biometrikus adatok nyilvántartásáról szóló [2009. évi XLVII. törvényben](#) meghatározottak szerint a bünyügyi nyilvántartás, valamint a bünyügyi és rendészeti biometrikus adatok nyilvántartása egymástól elkülönítetten történik.

A **biometrikus adatok** kezelője a Nemzeti Szakértői és Kutató Központ, a **bünyügyi nyilvántartást** a Belügyminisztériumon belül működő Bünyügyi Nyilvántartó Hatóság kezeli. Az adatvédelmi szabályoknak megfelelően a törvény rögzíti, hogy az egyes nyilvántartások egymással nem kapcsolhatóak össze. A nyilvántartásokban kezelt adatok tekintetében szintén garanciális jellegű szabály, hogy amint a nyilvántartás feltételei megszűnnek, az adatokat haladéktalanul törölni kell. Így azon személyek adatai, akikkel szemben a büntetőeljárás megszüntetésre került vagy felmentő ítélet született, nem szerepelhetnek a bünyügyi nyilvántartásban. Bizonyos esetekben azonban a büntetlen

előéletű személyek adatainak nyilvántartása is indokolt lehet; így például, ha a felmentő ítélet mellett kényszergyógykezelés került kiszabásra.

A törvény létrehoz egy, az egyes nyilvántartásoktól elkülönült személyazonosító adatokat tartalmazó törzset a bünyügyi nyilvántartás rendszerén belül. A személyazonosító adatok mindkét nyilvántartásban egy speciális, ún. kapcsolati kóddal kapcsolhatóak össze. Ezzel biztosítható, hogy a nyilvántartásokban szereplő adatokhoz csak a megfelelő hozzáférési jogosultsággal rendelkezők férjenek hozzá.

EURÓPAI UNIÓS SZABÁLYOZÁS

Az Európai Unió belüli határellenőrzések fokozatos megszüntetése jelentősen előmozdította az uniós polgárok szabad mozgását, de a bűnelkövetők határokon átnyúló tevékenységét is megkönnyítette. A nemzetközi bűnözés és terrorizmus elleni küzdelem során a tagállamok hatóságai együttműködnek, amelynek részeként egyre többször kerül sor személyes adatok feldolgozására, továbbítására. A személyes adatok védelmét azonban az igazságügyi együttműködés keretein belül is biztosítani kell.

Az uniós adatvédelmi reform részeként került az elfogadásra az adatvédelmi csomag, amelynek egyik eleme az adatvédelem általános keretét meghatározó rendelet (GDPR, [2016/679/EU](#)) mellett a bűnüldözési célból kezelt személyes adatok védelmére vonatkozó irányelv (Bünyügyi irányelv, [2016/680/EU](#)). A **Bünyügyi irányelv** célja a büntetőeljárásban részt vevő személyek, így a gyanúsítottak, tanúk és áldozatok személyes adatai védelmének biztosítása állampolgárságtól, lakóhelytől függetlenül.

Az uniós szintű együttműködés elősegítése érdekében került elfogadásra a szervezeti és eljárási szabályokat rögzítő, a tagállamok bűnüldöző hatóságai közötti **információcseréről szóló irányelv** ([2023/977/EU](#)). Az irányelv átültetése után a tagállamok hatóságai egyenértékű hozzáféréssel rendelkeznek majd a más tagállamokban rendelkezésre álló információkhoz (lásd erről a [2024/3](#). Infojegyzetet).

Valamennyi tagállam működtet egy folyamatosan elérhető, egyedüli kapcsolattartó pontot, amely hét napon, sürgős megkeresések esetén akár 8 órán belül átadja a kért információt a kérő tagállami hatóságnak.

VÉLEMÉNYEK

Mándi (2023) adatvédelmi szempontból aggályosnak tartja, hogy a gyanúsított valamennyi személyes adata rögzítésre kerül, megítélése szerint az Infotv. adattakarékossági elve alapján elegendő lenne az azonosításhoz szükséges és elégséges adatok rögzítése.

Németh (2019) rámutat, hogy adatvédelmi aggályokat vet fel az, hogy bíróság épületében bárki számára megtekinthető a tárgyalási jegyzék, amelyek bűnügyi személyes adatok is szerepelnek, amelyek nem nyilvános adatok.

Mándi (2023) szerint ugyan a Be. és az Infotv. rendelkezése összhangban vannak, számos olyan terület van – így a különleges adatok védelme, titokvédelem vagy az online streaming terén –, ahol további jogszabályalkotásra van szükség annak érdekében, hogy az érdekek és értékek megfelelően érvényesülhessenek az eljárás során.

Források:

- [2011. évi CXII. törvény](#) az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról
- [2017. évi XC. törvény](#) a büntetőeljárásról
- [2009. évi XLVII. törvény](#) a bűnügyi nyilvántartási rendszerről, az Európai Unió tagállamainak bíróságai által magyar állampolgárokkal szemben hozott ítéletek nyilvántartásáról, valamint a bűnügyi és rendészeti biometrikus adatok nyilvántartásáról
- [6/1998 \(III. 11\) AB Határozat](#)
- Az Európai Parlament és a Tanács (EU) [2016/679 rendelete](#) (2016. április 27.) a természetes személyeknek a személyes adatok kezelése tekintetében történő védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 95/46/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről (általános adatvédelmi rendelet) (EGT-vonatkozású szöveg)
- Az Európai Parlament és a Tanács (EU) [2016/680 irányelve](#) (2016. április 27.) a személyes adatoknak az illetékes hatóságok által a bűncselekmények megelőzése, nyomozása, felderítése, a vádeljárás lefolytatása vagy büntetőjogi szankciók végrehajtása céljából végzett kezelése tekintetében a természetes személyek védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 2008/977/IB tanácsi kerethatározat hatályon kívül helyezéséről
- Az Európai Parlament és a Tanács (EU) [2023/977 irányelve](#) (2023. május 10.) a tagállamok bűnüldöző hatóságai közötti információcseréről és a 2006/960/IB tanácsi kerethatározat hatályon kívül helyezéséről
- Mándi Veronika (2023): A személyes adatok kezelése a büntetőeljárásban és a nyilvánosság kapcsolata, Büntetőjogi Szemle 2023/1. 54–63. o.
- Antal Dániel (2010): A nyilvánosság és a büntetőeljárás Studia Iuvenum Iurisperitorium, 2010/5. 219.
- dr. Árva Zsuzsanna (2013): Kommentár Magyarország Alaptörvényéhez, Wolters Kluwer Kft.
- Németh Kata (2019): A büntetőeljárás nyilvánosságának jogszabályi háttérben húzódó alapjogi kollíziók feltárása, különös tekintettel az ágazati titokvédelemre. Debreceni Jogi Műhely 2019. (XVI.) 1–2. 64.